

Muistio tarkastuskäynneistä ja neuvotteluista **Isokyrön kirkossa**
 21.8. ja 21.9.1987.

Mukana seurakunnasta olivat taloudellisen jaoston puheenjohtaja Tapani Herttua, vanhan kirkon korjaustoimikunnan puheenjohtaja Kalevi Mielty sekä talouspäällikkö Raili Raunio, jälkimmäisellä kerralla Ins.tsto Maa ja Vesi Oy:stä Matti Keski-Saari.

Erityisenä tarkastelun aiheena oli kosteusongelmat lattian alapuolella ja sen aiheuttamat kaarelleturpoaminen ja rapautumisilmiöt sisäseinässä.

Kirkkopaikalla maanpinta on suhteellisen tasainen. Suurimmat korkeuserot ovat metrin luokkaa. Kiinteät silttipitoiset moreenimaalajit ovat osalla aluetta välittömästi maanpinnassa ja osalla aluetta paksuudeltaan vaihtelevien, pehmeiden savi- ja silttikerrosten peitossa. Pehmeiden maakerrosten paksuus on suurimmillaan kirkon lounaisnurkan ja asehuoneen alueella noin 3,5 - 4 m. Pohjavesi oli havaittu tutkimusaikana 21.7.70 tasolla +18.13 eli noin 3 m maanpinnan alapuolella. Kyrönjoen vedenpinta oli samaan aikaan tasolla +16.13. 2.6.71 saatiin putkesta pohjavesipinnan havainto tasolla +19.79, jolloin Kyrönjoen pinta oli +16.51. Nämä hajahavainnot ja perusmaan huono vedenläpäisevyys tuovat selvästi ilmi, ettei tässä arvokkaassa kohteessa ole tehty välttävässäkään määrin geoteknisiä selvityksiä pohjaveden osalta. Samoin on jäänyt laatimatta isompimittakavainen leikkaus kirkon poikki Kyrönjokeen, jossa olisi havainnollisesti näkynyt kirkon perustusrakenteet lattiapintoihin sekä maanpinnan kulku alapuolisine maalajikerrostumineen. Leikkauksessa olisi myös esitetty pohjaveden pinnan kulku Kyrönjokeen. Leikkauksesta olisi ilmennyt myös pintavesien kulku ja kuivatus.

Kaiken kaikkiaan oli kosteuskysymyksiin kirkon sisällä lattiapinnan yläpuolella kiinnitetty kiinnitettävässä määrin huomiota, mutta lattiapinnan alapuolelle se on unohdettu lähes kokonaan. VTT:n tutkimus- selostuksessa, lausunnon tiivistelmässä on tästä maininta ja myös Pentti Pietarila on matkakertomuksessaan 28.5.73 kiinnittänyt huomiota kosteuden aiheuttamaan rapautumisilmiöön muurin alaosassa.

Isokyrön seurakunnan kirkkovaltuusto on kokouksessaan 9.3.76 valtuuttanut kirkkohallintokunnan hankkimaan välittömästi lämpö- ja kosteuspiirturin. Suoritin lämpö- ja kosteusmittaukset mukanani olleilla välineillä:

	ulkolämpötila	kosteus%	sisä C ^o	%	kellari C ^o	%
21.8.	+17	55	+14	80	9	100
21.9.	+13	80	+ 9	78	8	99

Kirkon lattian alapuolisesta tilasta pumpataan viinikellarissa olevalla pumpulla putken välityksellä ilmaa ulos. Korvausilma lattian alapuoliseen tilaan tulee näin ollen kirkosta. Kun suhteelliselta kosteudeltaan noin 80 %:nen ilma joutuu useamman asteen viileämpään tilaan, suhteellinen kosteusprosentti nousee sataan ja kosteus tiivistyy pintoihin. Tämä on ollut havaittavissa lattialankkujen ja -parrujen alapinnoissa roikkuvina vesipisaroina. Ilmiö esiintyykin lähinnä ilman pumppauspistettä ja korvausilman tulopaikkaa. Se, että kosteuden aiheuttamia rapautumisvaurioita esiintyy seinissä osoittaa, että ongelma on laajempikin ja vaatii tiettyjä tutkimuksia ja seurantaa.

Tarvittavat toimenpiteet:

1. Geotekninen suunnittelija suorittaa pohjavesihavaintoputkien asennamisen (4-6 kpl) sekä niihin liittyvät ja neuvottelussa sovitut pohjatutkimukset. Tulokset esitetään poikkileikkauspiirustuksessa, joka on aiemmin jäänyt piirtämättä ja nyt piirretään. Seurakunta suorittaa sovittavan aikataulun mukaisesti vesipinnan vaaitukset. Pohjavesihavaintoputkilla pyritään selvittämään pohjavesipinnan asema ja vaihtelut sekä niiden mahdollinen vaikutus kirkon lattian alapuolisiin kosteusongelmiin.
2. Seurakunta hankkii lämpötila- ja kosteusprosenttapiirturin (arvo noin 3.500 mk). Museovirasto asettaa ajoittaiseen käyttöön toisen piirturin. Toinen laite mittaa kirkon sisällä ja toinen lattian alapuolisessa tilassa. Seurakunta suorittaa piirturien tarkistukset määrävälein ja vaihtaa piirturilomakkeet.
3. Kun on saatu 1-2 vuoden ajalta havainnot ulkoilmasta, vesipinnoista, sisäilmasta ja lattian alapuolisesta ilmasta voidaan niiden perusteella laatia korjausohjelma, jolla ongelma voidaan poistaa pysyvästi.

Seurannan aikana voidaan tehdä kokeita myös absorptiokuivaimella tai erilaisilla tuuletusmenetelmillä.

Perimätiedon mukaan olisi kirkon lattian alta ollut tunneliyhteys sakastin vieritse joelle. Tunneli olisi toiminut mahdollisena pako-reittinä sekä tuuletus- ja salaojakanavana. Kuva-arkistosta löytyi valokuva vanhasta piirustuksesta, jossa näyttää sakastin nurkasta johtavan lyhyehkö tunneli joen rantaa kohti. Perimätiedon ja piirustuksen paikkansapitävyys olisi syytä paikan päällä tarkistaa.

Helsingissä 25.9.1987

Heikki Hänninen